

هنجاریابی و بررسی ویژگی‌های روانسنجی سیاهه شخصیتی چندوجهی مینه سوتا

Standardization and Psychometric Properties of Minnesota Multiphasic Personality Inventory (MMPI-2)^a

Mohsen Dehghani, PhD., *

Ahmad Ashori, M.Sc.,

Mojtaba Habibi Askarabad, M.Sc.,

Mirali Khatibi, M.Sc.,

دکتر محسن دهقانی^ا

احمد عاشوری^{اا}

مجتبی حبیبی عسکرآباد^{ااا}

میرعلی خطیبی^{اااا}

Abstract

Minnesota Multiphasic Personality Inventory (MMPI-2) is one of the most frequently used personality inventories for clinical and research purposes in the world. In spite of its appropriate features including coverage of very different psychological disorders and symptoms, being a screening tool, a scale to compare the profiles of patients with non-patients, ability to collect variety with information as well as, having clinical, complementary, content and validity scales, it has not been comprehensively studied at a national level. In addition, due to the cultural issues and ongoing changes in the population, psychometric properties of MMPI-2 are necessary to be investigated periodically. Due to the geographically limited samples used in previous studies, the present study investigates the psychometric properties of MMPI-2 in a large national sample with variety of sub-cultures included. In this study, psychometric properties of MMPI-2 were investigated in a sample of 1418 individuals (895 females and 590 males) aged 18-80 years old. Test-retest reliability sample included 30 subjects. The results indicated a satisfactory internal and test-retest reliability, and convergent validity using Eysenck Personality Questionnaire, Depression Anxiety Stress

چکیده

سیاهه شخصیتی چندوجهی مینه‌سوتا پرکاربردترین پرسش‌نامه شخصیتی برای بررسی بالینی در درمانگاه‌ها و برای تحقیق درباره شخصیت و آسیب‌شناسی روانی است. علی‌رغم ویژگی‌های مطلوب آن یعنی: گستردگی حوزه پوشش اختلالات و نشانگان روانشناختی، ابزاری جهت غربالگری، معیاری در خصوص مقایسه الگوی نیم‌رخ گروه‌های مختلف بیماران و افراد سالم، وسعت اطلاعات حاصل از ارزیابی و تفسیر، وجود مقیاس‌های بالینی، مکمل، محتوایی و اعتباری، تجدید نظر مداوم و مستند جهت ارتقاء ویژگی‌های روان‌سنجی این ابزار در مطالعات بین فرهنگی، هنوز یک مطالعه جامع در ایران در سطح ملی روی این ابزار صورت نگرفته است. پژوهش حاضر، با توجه به محدود بودن جامعه جغرافیایی نمونه پژوهشی مطالعات قبلی و بررسی این آزمون در یک گروه نمونه وسیع‌تر با ویژگی‌های خرد فرهنگی متنوع‌تر اجرا شده است. در این مطالعه، به بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا» در دو گروه نمونه هنجاریابی شامل 1418 آزمودنی (510 مرد و 895 زن) با دامنه سنی 18 تا 80 سال و گروه نمونه بازآزمایی شامل 30 آزمودنی پرداخته است. یافته‌ها نشان داد که همسانی درونی، اعتبار بازآزمایی و روایی ملاکی همگرای این سیاهه با پرسشنامه شخصیتی ایزنک، مقیاس افسردگی، اضطراب و تنیدگی و فهرست تجدید نظر شده نشانگان 90 روی جامعه آزمودنی‌های 18-80 سال

^a Family Research Institute, Shahid Beheshti University, I.R. Iran. * Email: mdehghani@sbu.ac.ir
Tel: (+98) 21 88524757

اااا دانشکده روانشناسی، دانشگاه لوون بلژیک

دریافت مقاله: 1387/11/30 تصویب نهایی: 1388/5/11
^a پژوهشکده خانواده، دانشگاه شهید بهشتی
^{اا} دانشکده علوم تربیتی، و روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی
^{ااا} انستیتو روانپزشکی تهران

Scales, and SCL90 among the samples. Psychometric properties of the measure revealed to be satisfactory that can be used as a tool for the assessment and screening of people with mental disorders, which is helpful for mental health professionals including psychologists, psychiatrists and researchers at clinical settings.

Keywords: standardization, validity, reliability, Minnesota Multiphasic Personality Inventory (MMPI-2)

رضایت بخش بود. نتایج حاکی از آن بود که این سیاهه برای استفاده در جامعه بزرگسالان ایرانی دارای ویژگی‌های روانسجی رضایت بخشی است و می‌تواند به منزله ابزاری برای ارزیابی و انتخاب سریع افراد دارای اختلالات روانی مورد استفاده پژوهشگران، متخصصان روانشناسی، روانپزشکی و مراکز مشاوره قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: هنجاریابی، اعتبار، روایی، سیاهه شخصیتی چندوجهی مینه سوتا

i i i

● مقدمه

یکی از پرکاربردترین آزمون‌ها در مراکز درمانی و پژوهشی سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه‌سوتا^۱ می‌باشد. زمینه‌یابی آرچر (1992) نشان داده است که این سیاهه پرکاربردترین ابزار عینی در ارزیابی روانشناختی است. مطالعات زیادی به کاربرد فراگیر این ابزار اشاره کرده‌اند. برای مثال این ابزار در محیط‌های روانپزشکی^۲ (آرچر، گوردون، گیانتی، سینگلر، 1988؛ دودلی، ماسن، هاگز، 1972)، «محیط‌های پزشکی»^۳ (کولیگان، اسپرن، 1977)، «محیط‌های اصلاح و تربیت»^۴ (گولد و پترونیس، 1980؛ هاتوی، موناچسی، 1963) و ارزیابی‌های سوء مصرف الکل و مواد (ویسنویسکی، گلنویک، گراهام، 1985؛ ولفسن، اربوگ، 1984) مورد استفاده قرار گرفته است.

با توجه به مزایای کاربردی و بالینی ابزارهای ارزیابی شخصیتی همچون «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2»، این ابزار در فرهنگ‌ها و زبان‌های اروپایی مثل بلژیک، فرانسه، دانمارک، آلمان، هلند، یونان، ایسلند، نروژ، روسیه، اسپانیا، سوئد، ترکیه، انگلیس و آسیایی مثل کره جنوبی، فیلیپین، تایلند، چین، ترکیه و ژاپن (بوچر و همکاران، 2003) ترجمه، انطباق و هنجاریابی شده است. به طور کلی، «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» تا کنون به 125 زبان مختلف ترجمه شده است (لونر، 1990).

در ایران برای اولین بار اخوت، براهنی، شاملو، نوع پرست و نوشیروانی (1351)، به نقل از اخوت و دانشمند، (1357) فرم کوتاه 71 سوالی، «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه‌سوتا» با 5 خرده مقیاس L, SC, Pa, D, Pd را ارائه کردند. در پژوهش‌های دیگری، برای مطالعه روایی تفکیکی فرم کوتاه از نمونه‌های «معتادین» (اخوت، 1352، به نقل از

توکلی مقدم، 1359)، «جمعیت بیماران اسکیزوفرنیک» (اخوت، 1353، به نقل از همان منبع)، «نوجوانان بزهکار» (راجی کاشانی، 1355، به نقل از همان منبع)، بیماران «اسکیزوفرنیک» (خاچونی، 1357، به نقل از همان منبع) و دانشجویان دانشگاه‌ها و مدارس عالی تهران برای بررسی روایی مقیاس L و مقایسه نتایج با مقیاس L پرسشنامه آیزنک (ناظمان، 1357 به نقل از همان منبع) از فرم کوتاه استفاده شده است. نتایج حاکی از روایی تشخیصی تقریباً رضایت بخش گروه‌های مورد مطالعه بود. در تحقیق دیگری توکلی مقدم، فرم کوتاه، «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا» را روی 500 دانش آموز دختر و 500 پسر 20-16 ساله تهرانی هنجار کرد (توکلی مقدم، 1359). در پژوهش دژکام، بخشی پور و رودسری (1373) برای هنجاریابی فرم بلند 78 سوالی مقیاس اسکیزوفرنیای «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا» روی 100 نفر از مردان اسکیزوفرنیک و افراد سالم، نتایج نشان داد که 13 ماده از 78 ماده این مقیاس، فاقد توانایی تفکیکی بود و ضرایب اعتبار 65 ماده باقی مانده برای دو گروه نمونه بالینی و سالم به ترتیب 0/81 و 0/74 به دست آمد.

برای نخستین بار در ایران پژوهشی (موتابی و همکاران، 1374) برای آماده سازی، انطباق و هنجاریابی فرم بلند 370 سوالی آزمون «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» روی 439 آزمودنی (207 زن، 232 مرد) و 128 بیمار روانی اجرا شد و نمرات خام، معیار و نیمرخ زیرمقیاس‌های افراد عادی و بیمار را به تفکیک جنس تهیه کردند. در سال‌های اخیر، میرزمانی و بشارت (1380) با مطالعه نمونه‌ای شامل 279 آزمودنی در چهار گروه متفاوت، روایی تفکیکی خرده مقیاس‌های اعتباری «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا» را مورد بررسی قرار دادند.

با وجود ویژگی‌های قابل توجه، «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا» و قابلیت کاربرد آن در حوزه پژوهشی و درمانی فرهنگ‌های مختلف، عوامل متعددی استفاده از آزمون‌های هنجاریابی شده در این کشورها را با محدودیت مواجه می‌سازد (بوچر، 1985). در مجموع، بایستی تحقیقاتی در جهت انطباق و پیاده‌سازی یک ابزار بر مبنای فرهنگ آن جامعه صورت گیرد. البته در خود آمریکا نیز در مطالعات مختلف، بارها ابزار ساخته شده اولیه مورد بازبینی و هنجاریابی مجدد قرار می‌گیرد و در هر بار اجرای مجدد، گروه‌های نمونه گسترده‌تری با شاخصه‌های مشخصی از اختلالات در

حوزه جامعه هنجاری این آزمون قرار می‌گیرند (بوچر و همکاران، 2003). به عبارتی لازمه مطالعات تشخیصی، پژوهشی در سطح فردی و گروهی و هر گونه ارجاع، ارتقاء، ارزیابی اثرات درمان، غربالگری و پیش‌بینی می‌تواند متأثر از نکته اولیه ورود یک آزمون به یک فرهنگ خاص یعنی ترجمه، انطباق و هنجاریابی آن باشد. اگر در این مرحله شاخصه‌های محتوایی یک فرهنگ و ویژگی‌های آماری مطلوب جامعه هدف مد نظر قرار گیرد، مطالعات بعدی نیز قابل استناد خواهد بود (بوچر، 1985).

از نظر کرلینجر (1376) رسیدن به یک سازه معادل در فرهنگ‌های مختلف و حتی در داخل یک فرهنگ نیازمند تکرار مطالعات روان‌سنجی و متضمن کاربرد آن ابزار در داخل یک فرهنگ و سایر فرهنگ‌ها در ارزیابی‌های روان‌شناختی است. بنابراین در مطالعات هنجاریابی گستردگی حوزه جغرافیایی و تنوع زیرگروه‌های گروه هنجاری متضمن ارزیابی‌های روان‌شناختی مستند مبتنی بر آن آزمون است (حبیبی، بشارت و فدایی، 1386).

«سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» یک آزمون با کاربرد گسترده به لحاظ گروه‌های نمونه و پرکاربرد در حوزه ارزیابی شخصیت است (لوبین، لارسن و ماتارازو، 1985؛ بوچر و راس، 1996). هر دو فرم «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا 1 و 2» مطالعات روان‌سنجی بسیاری را در فرهنگ‌های مختلف تجربه کرده‌اند (بوچر، 1985؛ 1996). اما سوالی که نیاز به تدقیق و بررسی‌های جامع‌تری در انطباق این ابزار در فرهنگ‌های مختلف دارد آن است که کاربران توجه داشته باشند که با چه درجه‌ای از اطمینان می‌توانند نرم‌های جامعه اصلی را در فرهنگ‌های هدف به کار ببرند. در این راستا پژوهشگران مختلفی اقدام به تهیه نرم‌های جامع در یک یا چندین مطالعه روان‌سنجی در داخل یک فرهنگ اقدام نموده‌اند تا از قابلیت شاخص‌های اعتبار و روایی این آزمون اطمینان حاصل کنند (بوچر و پانچری، 1976؛ مانوس، 1981؛ 1985؛ کلارک، 1985). پژوهش حاضر با توجه به محدود بودن جامعه جغرافیایی نمونه پژوهشی محققان قبلی (موتابی و شهرامی، 1374) و بررسی این آزمون در یک گروه نمونه وسیع‌تر با ویژگی‌های خرده فرهنگی متنوع‌تر اجرا شده است. در این راستا محققان به دنبال پاسخگویی به سوالات زیر بوده‌اند.

سوال اول پژوهش: آیا مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چندوجهی مینه سوتا 2» از اعتبار

رضایت‌بخشی برخوردار است؟

سوال دوم پژوهش: آیا مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا 2» از اعتبار بازآزمایی رضایت‌بخشی برخوردار است؟

سوال سوم پژوهش: آیا مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا 2» با آزمون‌های SCL90، EPQ و DASS دارای روایی همگرا است؟

سوال چهارم پژوهش: رتبه درصدی متناسب با نمرات خام زنان و مردان در مقیاس‌های سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا چگونه است؟

● روش

i مطالعه حاضر از نوع پژوهش‌های کاربردی است.

i «جامعه آماری» این پژوهش شامل کلیه افراد ایرانی بین سنین 18 تا 80 سال که دارای حداقل 8 کلاس سواد و بدون سابقه بیماری روانی و آسیب مغزی بودند. نمونه‌گیری به روش سهمیه‌ای انجام گرفت. جهت نمونه‌گیری، بر اساس پراکنندگی جغرافیایی جمعیت تمام مناطق ایران به 4 منطقه بزرگ (1- شمال، شمال‌غرب، و شمال‌شرق ایران شامل 234 نفر؛ 2- مرکز غربی و غرب ایران شامل 176 نفر؛ 3- مرکز و جنوب‌شرق ایران شامل 350 نفر؛ 4- تهران و توابع شامل 512 نفر) تقسیم شدند. تعداد افراد برای هر کدام از این مناطق بر اساس جمعیت هر کدام از مناطق مذکور تعیین شده بود.

i «گروه نمونه هنجاریابی» - از بین 1418 نفر شرکت‌کننده 510 نفر (36 درصد) مرد، 895 نفر (63/1 درصد) زن و 13 نفر (0/9 درصد) با جنس نامشخص در این مطالعه شرکت داشته‌اند که دامنه سنی آنها از 18 تا 80 سال بود. از این تعداد 504 نفر (35/5 درصد) متاهل، 875 نفر (61/7 درصد) مجرد و 39 نفر (2/8 درصد) با وضعیت تاهل نامشخص بوده‌اند. از نظر تحصیلات 83 نفر (5/9 درصد) دارای تحصیلات سیکل، 553 نفر (39 درصد) دیپلم، 64 نفر (4/5 درصد) فوق دیپلم، 584 نفر (41/2 درصد) لیسانس، 134 نفر (9/4 درصد) دارای مدرک تحصیلی فوق لیسانس و بالاتر بودند. از بین گروه 478 نفری متاهلین تعداد 154 نفر (10/9 درصد) بدون فرزند، 104 نفر (7/3 درصد) دارای یک فرزند، 125 نفر (8/8 درصد) دارای دو فرزند، 69 نفر (4/9 درصد)

دارای سه فرزند، 26 نفر (1/8 درصد) دارای 4 فرزند و بیشتر بودند. از لحاظ سنی شرکت کنندگان در دامنه سنی 16-19 سال 373 نفر، 20-24 سال 461 نفر، 25-29 سال 238 نفر، 30-39 سال 158 نفر، و 40-49 سال 116 نفر، و 50 سال به بالا 72 نفر بودند.

؛ «گروه نمونه بازآزمایی» - این گروه شامل 30 نفر بودند که آزمون مجدد 2 هفته پس از اجرای آزمون اول صورت گرفت. از این تعداد پرسشنامه 9 نفر برای احتراز از سوگیری در نتایج، به دلیل مشکلات مربوط به عدم مشارکت مجدد در مطالعه و داشتن سوالات بدون پاسخ بیش از حد (بیش از 20 درصد سوالات) از مطالعه کنار گذاشته شدند. گروه نمونه بازآزمایی از بین دانشجویان دوره کارشناسی سال اول دانشگاه شهید بهشتی در سال تحصیلی 87-88 انتخاب شدند.

ابزارTM

الف. سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا (MMPI-2) - ابزار معیاری برای فراهوانی دامنه گسترده‌ای از ویژگی‌های خود توصیفی و نمره گذاری آنها است که یک شاخص کمی از سازگاری هیجانی فرد و نگرش وی نسبت به شرکت در آزمون را به دست می‌دهد. چارچوب اصلی این آزمون از 504 جمله مثبت تشکیل شده بود که به صورت «صحیح» یا «غلط» به آنها پاسخ داده می‌شد. بعدها با افزودن ماده‌های تکراری و مقیاس‌های 5 (مردانگی و زنانگی) و (درونگرایی اجتماعی) تعداد ماده‌ها به 566 ماده افزایش یافت. در فرم معیار 1989 با حفظ همان چارچوب اصلی تعدادی از ماده‌ها، تغییر، حذف و افزوده شد که در نتیجه تعداد سوالات به 567 مورد رسید. «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا 2» اولیه 13 مقیاس معیار داشت که سه زیرمقیاس آن به روایی و ده زیرمقیاس دیگر به شاخص‌های بالینی یا شخصیتی مربوط بود. در مقیاس‌های جدیدتر MMPI-2 و MMPI-A، ده زیرمقیاس اصلی بالینی / شخصیتی و سه زیرمقیاس روایی اولیه حفظ شدند، اما تعداد ماده‌های آنها افزایش یافته است (مارنات، 1384). در این پژوهش فقط 370 ماده نخست سیاهه اجرا شده است که نمره گذاری مقیاس‌های اعتبار و بالینی را میسر می‌سازد

ب. پرسشنامه شخصیتی آیزنک^o (EPQ-RS) - یک ابزار خودسنجی 48 سوالی است که برای سنجش سه بعد شخصیت نوروگرایبی (پایداری هیجانی/هیجان‌پذیری)، برونگرایی

(برونگرایی/درونگرایی) و پسیکوزگرایی در افراد دامنه سنی 16 تا 70 سال مورد استفاده قرار می‌گیرد. پرسشنامه مذکور همچنین شامل یک مقیاس دروغ سنج می‌شود که گرایش به خوب نمایی را می‌سنجد. EPQ-RS نسخه کوتاه پرسشنامه تجدید نظر شده شخصیت آیزنگ (EPQ-R؛ آیزنگ و همکاران، 1985) است. هر مقیاس EPQ-RS شامل 12 سوال است. ضرایب پایایی این پرسشنامه 0/62 (مردان)، 0/61 (زنان) برای مقیاس P، 0/88 (مردان)، 0/84 (زنان) برای مقیاس E، 0/84 (مردان)، 0/80 (زنان) برای مقیاس N و 0/77 (مردان)، 0/73 (زنان) برای مقیاس L گزارش شده است. در مطالعات خارجی همبستگی بین فرم بلند و کوتاه این پرسشنامه در حد رضایت بخش گزارش شده است و ساختار چهار عاملی آن تایید شده است (آلوجا، گارسیا و گارسیا، 2003؛ آکسوپولس و کالاتریدیس، 2004). در مطالعه بخشی پور، باقریان (1385) همسانی درونی با آلفای کرونباخ برای ابعاد E، N، P و L به ترتیب 0/77، 0/74، 0/52 و 0/61 و به روش باز آزمایی 0/89، 0/90، 0/67 و 0/88 به دست آمد.

ج. فهرست تجدید نظر شده نشانگانی 90 - (SCL-90) ابتدا در سال 1973 توسط دراگوتیس و همکاران تدوین و معرفی گردید. پس از چندی براساس تجربیات بالینی مورد تجدید نظر قرار گرفته و فرم نهایی آن تهیه شد (SCL-90-R؛ دراگوتیس و همکاران، 1976؛ به نقل از نوربالا و فخرایی، 1380). این فهرست، یک ابزار خود سنجی چند بعدی است که به منظور اندازه‌گیری نشانه‌های آشفتگی روانشناختی تهیه شده است. «فهرست تجدید نظر شده نشانگانی 90» یکی از رایج‌ترین ابزارهای غربالگری روانشناختی است و به ویژه در پژوهش‌های مربوط به تنیدگی به کار برده شده است (کارینگتون و همکاران، 1980؛ نقل از لایقی و همکاران، 1378). این پرسشنامه دارای 90 گویه برای ارزیابی نشانه‌های روانی است که در 9 بعد شکایات جسمانی، وسواس - اجبار، حساسیت بین فردی، افسردگی، اضطراب، پرخاشگری، ترس مرضی، افکار پارانوئیدی و روانپریشی نشانه‌های اختلالات روانی را مورد سنجش قرار می‌دهد.

د. مقیاس افسردگی، اضطراب و تنیدگی (DASS)^v - برای بررسی میزان سلامت خلقی گروه نمونه در پژوهش حاضر از مقیاس افسردگی، اضطراب و تنیدگی فرم 21 سوالی استفاده خواهد شد. این مقیاس توسط لایویباند و لایویباند (1995) ساخته شده

است. در مطالعه دهقانی و همکاران (2009) ضریب آلفا و اعتبار به روش بازآزمایی، با فاصله زمانی دو هفته برای این مقیاس به ترتیب 0/89 و 0/85 گزارش شده است.

● یافته‌ها

™ سوال اول پژوهش: آیا مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» از اعتبار رضایت بخشی برخوردار است؟

از آماره کودریچاردسون 20 برای بررسی اعتبار خرده مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» استفاده شد. میزان اعتبار هر یک از خرده مقیاس‌های دروغ گویی، نابسامدی، دفاعی، خودبیمارانگاری، افسردگی، هیستری، سایکوپاتی، مردانگی-زنانگی، پارانوایا، ضعف روانی، اسکیزوفرنیا، مانیک و درونگرایی اجتماعی به ترتیب 0/51، 0/86، 0/68، 0/59، 0/66، 0/74، 0/66، 0/43، 0/60، 0/88، 0/89، 0/63 و 0/73 به دست آمد.

™ سوال دوم پژوهش: آیا مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» از اعتبار بازآزمایی رضایت بخشی برخوردار است؟

اعتبار بازآزمایی یک ماه بعد از اجرای اول روی 30 آزمودنی (پرسشنامه 21 نفر برای تحلیل مناسب بود) اجرا شد. نتایج پژوهش نشان داد که حداقل و حداکثر ضریب بازآزمایی 0/42 (سایکوپاتی) و 0/76 (اسکیزوفرنیا) به دست آمد و ضریب بازآزمایی در خرده مقیاس پارانوایا (0/21) معنی‌دار نبود. (جدول 1)

™ سوال سوم پژوهش: آیا مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» با آزمون‌های «فهرست تجدید نظر شده نشانگانی 9»، «پرسشنامه شخصیتی آیزنک» و «مقیاس افسردگی، اضطراب و تنیدگی» دارای روایی همگرا است؟

نتایج جدول 2 حاکی از آن است که بین زیر مقیاس‌های دروغ گویی و دفاعی با همه خرده مقیاس‌های افسردگی، اضطراب و تنیدگی همبستگی منفی معنی‌داری در هر دو گروه مردان و زنان وجود دارد ($p < 0.001$). از طرفی، به استثناء رابطه بین خرده مقیاس زنانگی - مردانگی با اضطراب در گروه زنان ($r = 0.056$, $p > 0.05$)، بین خرده مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» با خرده مقیاس‌های آزمون

جدول 1- اعتبار بازآزمایی در هر یک از زیر مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» در نمونه ایرانی

زیر مقیاس‌ها	مراحل	میانگین	حجم نمونه	انحراف معیار	خطای معیار میانگین	T	درجه آزادی	سطح معنی داری	همبستگی پیرسون
دروغ گویی	پس آزمون	7/0476	21	1/24403	0/27147	1/805	20	0/086	0/587**
	پیش آزمون	6/5714	21	1/39898	0/30528				
نابسامدی	پس آزمون	14/6190	21	0/67870	1/23919	-1/796	20	0/088	0/531*
	پیش آزمون	13/7143	21	4/03909	0/88140				
دفاعی	پس آزمون	14/9524	21	2/55883	0/55838	-0/212	20	0/834	0/631**
	پیش آزمون	16/0000	21	3/40588	0/74322				
خودبیمارانگاری	پس آزمون	12/2857	21	1/90113	0/41486	-0/192	20	0/850	0/637**
	پیش آزمون	12/2381	21	2/04707	0/44671				
افسردگی	پس آزمون	23/7143	21	3/96412	0/86504	0/994	20	0/332	0/659**
	پیش آزمون	23/8571	21	3/41007	0/74414				
هیستری	پس آزمون	26/4286	21	3/35517	0/73216	-1/378	20	0/184	0/557**
	پیش آزمون	26/9048	21	3/44826	0/75247				
سایکوپاتی	پس آزمون	18/6667	21	4/43095	0/96691	-0/896	20	0/381	0/420*
	پیش آزمون	18/8571	21	3/97851	0/86818				
مردانگی- زنانگی	پس آزمون	23/7619	21	2/84438	0/62069	0/843	20	0/409	0/508*
	پیش آزمون	23/5714	21	0/69556	0/80644				
پارانویا	پس آزمون	14/2857	21	3/49489	0/76265	0/129	20	0/898	0/21
	پیش آزمون	13/2381	21	4/15818	0/90739				
ضعف روانی	پس آزمون	17/9048	21	4/77394	1/04176	-0/681	20	0/504	0/572**
	پیش آزمون	18/5238	21	5/24041	1/14355				
درونگرایی اجتماعی	پس آزمون	29/5238	21	3/81601	0/83272	0/262	20	0/796	0/726**
	پیش آزمون	30/3810	21	3/87913	0/84649				
اسکیزوفرنیا	پس آزمون	25/4762	21	6/56216	1/43198	-0/610	20	0/549	0/761**
	پیش آزمون	0/4762	21	7/09661	1/54861				
مانیک	پس آزمون	20/0952	21	4/21788	0/92042	-0/966	20	0/346	0/679**
	پیش آزمون	20/7619	21	4/30006	0/93835				

«مقیاس افسردگی، اضطراب و تنیدگی» در گروه زنان و مردان رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد ($p < 0.001$).

جدول 2- ماتریس همبستگی چندگانه مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» با آزمون «مقیاس افسردگی، اضطراب و تنیدگی» به تفکیک جنس

زیر مقیاسها	مردان			زنان	
	افسردگی	اضطراب	تنیدگی	افسردگی	اضطراب
دروغ گویی	0/218 **	-0/214 **	-0/280 **	-0/279 **	-0/294 **
نابسامدی	0/324 **	0/420 **	0/197 **	0/385 **	0/420 **
مقیاس دفاعی	-0/390 **	-0/439 **	-0/438 **	-0/417 **	-0/444 **
خودبیمارانگاری	0/415 **	0/473 **	0/303 **	0/457 **	0/492 **
افسردگی	0/523 **	0/389 **	0/334 **	0/532 **	0/319 **
هیستری	0/321 **	0/235 **	0/113 **	0/323 **	0/306 **
سایکوپاتی	0/517 **	0/411 **	0/370 **	0/583 **	0/467 **
مردانگی- زنانگی	0/299 **	0/236 **	0/159 **	0/106 **	0/056
پارانویا	0/435 **	0/460 **	0/338 **	0/468 **	0/468 **
ضعف روانی	0/571 **	0/586 **	0/507 **	0/638 **	0/602 **
اسکیزوفرنیا	0/520 **	0/538 **	0/596 **	0/584 **	0/584 **
مانیک	0/252 **	0/295 **	0/279 **	0/251 **	0/359 **
درونگرایی اجتماعی	0/331 **	0/303 **	0/234 **	0/419 **	0/291 **

جدول 3 نتایج مربوط به بررسی روایی ملاکی همگرا با استفاده از ضریب همبستگی بین خرده مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» و «فهرست تجدید نظر شده نشانگانی 90» را نشان می‌دهد.

جدول 3- ماتریس همبستگی چندگانه مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» با آزمون «فهرست تجدید نظر شده نشانگانی 90»

روان پریشی	افکار پارانوییدی	ترس مرضی	پرخاشگری	اضطراب	افسردگی	حساسیت بین فردی	وسواس- اجبار	شکایات جسمانی	دروغ گویی
-0/164	-0/377	0/037	-0/264	0/317	-0/354	0/440 *	0/561 **	-0/337	
0/382	0/386	0/567 **	0/123	0/391	0/269	0/239	0/350	0/551 **	
-0/142	-0/206	0/200	0/118	-0/283	0/311	-0/311	0/251	-0/146	
0/359	0/047	0/546 *	0/491 *	0/107	0/319	0/269	-0/074	0/052	
0/299	0/076	0/334	0/443 *	0/064	0/116	0/123	0/260	0/211	
0/187	0/100	0/506 *	0/106	-0/089	0/076	-0/268	0/193	0/117	
0/586 **	0/592 **	0/427	0/268	0/347	0/576 **	0/413	0/201	0/542 *	
-0/478 *	-0/408	-0/419	-0/481 *	-0/285	-0/371	-0/256	0/646 **	0/443 *	
0/601 **	0/354	0/173	0/465 *	0/263	0/400	0/515 *	0/284	0/539 *	
0/531 *	0/421	0/298	0/566 **	0/423	0/533 *	0/436 *	0/490 *	0/411	
0/241	-0/028	0/212	0/068	0/033	0/211	0/085	0/303	0/269	
0/697 **	0/552 **	0/268	0/340	0/577 **	0/615 **	0/475 *	0/531 *	0/625 **	
0/300	0/215	0/252	0/169	0/248	0/201	0/262	0/124	0/358	

جدول 4 - ماتریس همبستگی چندگانه مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» با آزمون «پرسشنامه

شخصیتی آیزنک»

عوامل شخصیتی آیزنک	زیر مقیاسها	دروغ گویی	ناپسندیدگی	دفاعی	خودبینی/انگاری	افسردگی	هیستری	سایکوپاتی	مردانگی-زنانگی	پارنویا	ضعف روانی	درونگرایی اجتماعی	اسکیزوفرنیا	مانیک
دروغگویی	0/249	-0/172	-0/219	-0/085	0/207	-0/363	-0/129	-0/302	0/209	-0/07	-0/148	-0/153	-0/317	
پسیکوزگرای در برابر کنترل تکانه	0/208	0/182	0/462 *	-0/07	0/273	0/463 *	0/235	-0/390	-0/232	0/065	0/007	0/351	0/353	
برون گرایی در برابر درون گرایی	0/055	-0/085	0/421 *	-0/225	0/490 *	-0/237	-0/419 *	0/239	0/262	-0/331	-0/474 *	-0/117	0/143	
نوروزگرایی در برابر نیت هیجانی	-0/160	0/557 **	0/184	0/487 *	0/258	0/248	0/625 **	-0/246	0/737 **	0/526 **	0/160	0/598 **	0/384	

جدول 4 نتایج مربوط به بررسی روایی ملاکی همگرا با استفاده از ضریب همبستگی بین خرده مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» و «پرسشنامه شخصیتی آیزنک» را نشان می‌دهد. نتایج حاکی از آن بود که بین خرده مقیاس پسیکوزگرای در برابر کنترل تکانه با خرده مقیاس‌های دفاعی ($r=0.46, p<0.05$)

جدول 5- رتبه درصدی متناسب با نمرات خام زنان در مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2»

رتبه درصدی	SI	MA	SC	PT	PA	MF	PD	HY	D	HS	K	F	L	رتبه درصدی
0/10	10/19	5/79	1/00	2/00	3/40	19/00	6/19	10/00	12/00	1/00	1/00	1/00	0/00	0/10
0/25	12/74	7/00	1/74	2/00	4/00	19/74	8/00	10/00	12/00	1/00	2/48	1/00	0/00	0/25
0/50	14/98	7/98	2/98	2/98	4/00	20/97	9/00	11/00	13/00	2/00	3/00	1/00	0/98	0/50
1/00	15/00	8/00	4/00	3/00	5/45	21/00	9/00	13/00	14/00	2/00	4/00	1/00	1/00	1/00
2/50	17/00	11/00	6/00	4/88	6/00	22/00	10/00	14/00	15/00	3/00	5/00	2/00	1/00	2/50
5/00	18/00	12/00	8/00	6/00	8/00	23/00	12/00	15/00	16/00	4/00	6/00	3/00	2/00	5/00
10/00	20/00	14/00	11/00	9/00	9/00	25/00	13/00	17/00	18/00	5/00	7/00	4/00	3/00	10/00
20/00	24/00	16/00	16/00	12/00	11/00	27/00	15/00	19/00	20/00	7/00	9/00	6/00	3/00	20/00
25/00	25/00	17/00	17/00	14/00	12/00	27/00	16/00	20/00	20/00	7/00	10/00	7/00	4/00	25/00
40/00	28/00	19/00	22/00	18/00	13/00	29/00	18/00	22/00	23/00	9/00	11/00	9/00	4/00	40/00
60/00	32/00	22/00	28/00	23/00	16/00	31/00	22/00	25/00	26/00	12/00	14/00	12/00	6/00	60/00
75/00	35/00	24/00	34/00	27/00	18/00	33/00	24/00	27/75	29/00	14/00	16/00	15/00	7/00	75/00
80/00	36/00	25/00	36/00	29/00	19/00	34/00	25/00	29/00	30/00	15/00	17/00	16/00	7/00	80/00
90/00	40/00	27/00	40/00	32/00	21/00	35/00	28/00	32/00	33/00	17/00	19/00	22/00	8/00	90/00
95/00	42/75	29/00	43/00	35/00	22/00	36/80	30/00	34/00	35/00	20/00	21/00	26/00	9/00	95/00
97/50	45/00	30/00	46/00	37/00	23/00	38/00	32/00	36/00	37/00	21/00	22/00	31/00	10/00	97/50
99/00	47/00	32/00	48/00	39/00	24/00	39/00	34/00	38/00	41/00	24/00	24/00	33/00	11/00	99/00
99/50	51/03	32/00	50/00	40/00	25/00	40/00	35/03	39/00	42/00	25/00	25/00	35/08	12/00	99/50
99/75	53/00	33/26	51/53	41/00	26/00	41/00	36/26	40/26	42/26	25/26	25/26	38/00	12/00	99/75
99/90	54/21	34/61	55/42	41/61	26/00	41/61	37/00	41/00	43/61	26/61	26/61	38/61	12/61	99/90

و هیستری ($r=0.46, p<0.05$) و بین خرده مقیاس برون‌گرایی در برابر درون‌گرایی با خرده مقیاس‌های دفاعی ($r=-0.42, p<0.05$)، افسردگی ($r=-0.49, p<0.05$)، سایکوپاتی ($r=-0.42, p<0.05$) و درون‌گرایی اجتماعی ($r=-0.47, p<0.05$) و نوروگرایی در برابر ثبات هیجانی با خرده مقیاس‌های خودبیمارانگاری ($r=0.49, p<0.05$)، سایکوپاتی ($r=0.63, p<0.05$)، پارانوئیا ($r=0.74, p<0.05$)، ضعف‌روانی ($r=0.53, p<0.05$) و اسکیزوفرنیا ($r=0.60, p<0.05$) همبستگی معنی‌داری برقرار بود.

™ سوال چهارم پژوهش: سوال چهارم پژوهش: رتبه درصدی متناسب با نمرات خام زنان و مردان در مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» چگونه است؟

بررسی توزیع داده‌های نمرات خام در خرده مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» - همانطور که انتظار می‌رفت که توزیع اختلالات روانی در جامعه آزمودنی‌های گروه عادی دارای توزیع کجی مثبت باشد - با آزمون کلموگروف اسمیرنوف دارای توزیع مثبت است. همانطور که جدول‌های 5 و 6 نشان می‌دهند با توجه به

جدول 6- رتبه درصدی متناسب با نمرات خام مردان در مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا 2»

رتبه درصدی	SI	MA	SC	PT	PA	MF	PD	HY	D	HS	K	F	L	رتبه درصدی
0/10	9/00	7/02	1/01	2/00	2/01	12/01	8/02	8/02	9/01	1/00	2/02	1/00	0/01	0/10
0/25	9/00	8/55	1/78	2/00	2/78	12/78	9/55	9/55	9/78	1/00	3/55	1/00	0/78	0/25
0/50	11/00	9/05	3/00	2/05	4/00	14/05	10/00	10/05	11/00	1/00	4/00	1/00	1/00	0/50
1/00	11/60	10/00	4/00	3/00	4/00	15/00	10/00	11/60	11/60	2/00	4/00	1/00	1/00	1/00
2/50	16/00	12/00	7/00	4/00	5/25	16/00	12/00	13/00	13/00	2/00	5/25	2/00	1/00	2/50
5/00	18/00	13/00	7/00	5/00	8/00	17/00	13/00	15/00	14/00	3/00	6/00	3/00	2/00	5/00
10/00	20/00	15/00	10/00	8/00	9/00	19/00	14/00	16/00	16/00	4/00	8/00	4/00	2/00	10/00
20/00	23/00	17/00	14/00	11/00	10/00	22/00	16/00	18/00	18/00	6/00	9/00	6/00	3/00	20/00
25/00	25/00	18/00	17/00	13/00	11/00	22/00	17/00	19/00	19/00	6/00	10/00	7/00	4/00	25/00
40/00	27/00	20/00	22/00	17/00	13/00	24/00	19/00	21/00	22/00	8/00	12/00	10/00	4/00	40/00
60/00	31/00	23/00	30/00	23/00	15/00	27/00	22/00	24/00	24/50	11/00	14/00	13/00	6/00	60/00
75/00	34/00	25/00	35/00	26/00	17/00	28/00	24/00	27/00	27/00	13/00	16/00	17/00	7/00	75/00
80/00	35/00	26/00	37/00	27/00	18/00	29/00	25/00	28/00	28/00	14/00	17/00	19/50	7/00	80/00
90/00	39/00	28/00	41/00	31/00	20/00	31/00	28/00	30/00	31/00	16/00	19/00	27/00	9/00	90/00
95/00	41/00	30/00	44/00	34/00	22/00	33/00	31/00	33/00	33/00	19/00	21/00	31/00	10/00	95/00
97/50	43/00	31/00	46/75	36/00	23/00	35/00	32/75	35/00	36/00	20/00	23/00	34/00	10/00	97/50
99/00	48/00	33/00	51/40	38/40	24/40	37/00	35/40	37/00	39/00	22/00	25/00	37/40	11/00	99/00
99/50	49/95	33/95	52/95	40/00	26/95	39/85	36/95	37/95	40/00	23/00	25/95	39/90	11/95	99/50
99/75	51/45	34/23	57/00	42/90	27/23	40/90	37/23	38/45	41/45	24/00	27/23	45/68	12/23	99/75
99/90	52/98	34/99	57/00	45/96	27/99	43/96	37/99	39/98	42/98	24/00	27/99	47/97	12/99	99/90

توزیع مثبت داده‌های خام، استفاده از آماره‌های میانگین و انحراف معیار در تفسیر نمرات فردی آزمودنی‌ها درست نیست. بنابراین با تبدیل نمرات خام به رتبه درصدی، نمره Z و نمره T قابلیت تفسیر نمرات آزمون «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» ایجاد گردید (انجمن روانشناسی آمریکا، 1974؛ نانانی و برنشتاین، 1994).

● بحث و نتیجه گیری

i آزمون «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» از جمله ابزارهایی است که به عنوان یکی از ابزارهای معتبر سنجش در تشخیص‌های آسیب‌شناسی روانی کاربرد زیادی دارد. مهمتر از همه پایه‌های تشخیصی آن به رفتار، نگرش، الگوهای فکری و نقاط قوت اشخاص بسط یافته است (لوبین و همکاران، 1985؛ پیوتروسکی، کلر، 1989؛ پیوتروسکی، زالوسکی، 1993؛ واتکینز و همکاران، 1995؛ آرچر، 1992). با استناد به اهمیت بالینی و پژوهشی «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» در مطالعات خارجی و ضرورت بررسی ویژگی‌های روانسنجی به خصوص تهیه نرم‌های ایرانی این آزمون پژوهش حاضر با هدف بررسی ویژگی‌های روانسنجی و اعتباریابی این آزمون اجرا شده است.

TMسوال اول پژوهش: آیا مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» از اعتبار بازآزمایی رضایت بخشی برخوردار است؟

اعتبار بازآزمایی یک ماه بعد از اجرای اول به روی 30 آزمودنی اجرا شد. نتایج پژوهش نشان داد که حداقل و حداکثر ضریب بازآزمایی 0/42 (سایکوپاتی) و 0/76 (اسکیزوفرنیا) به دست آمد و ضریب بازآزمایی در خرده مقیاس پارانوئا (0/21) معنی‌دار نبود.

بوچر و همکاران (1989) در راهنمای اجرا و نمره «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» نمرات بازآزمایی مربوط به 82 مرد و 111 زن را که در آن میانگین فاصله زمانی بازآزمایی 8/6 روز بوده است گزارش کرده اند. در این گزارش ضریب همبستگی مربوط به مقیاس‌های بالینی نسبتاً بالا بوده است به طوری‌که این ضرایب در مردان از 0/67 (پارانویا) تا 0/92 (درونگرایی اجتماعی) و در زنان از 0/58 (پارانویا) تا 0/91 (درونگرایی اجتماعی) در نوسان بوده است. پوتنام، کورتز و هاتز (1996) نیز

در مطالعه‌ای با اجرای مجدد «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» در یک فاصله زمانی 4 ماهه بر روی گروهی از روحانیون بهنجار به ضرایب بازآزمایی مشابهی با راهنمای این سیاهه دست یافتند. ماتز و همکاران (1992)، اعتبار این سیاهه، را بر روی 128 دانشجو مورد بررسی قرار دادند. در این مطالعه آنها برای ارزیابی پایایی از روش بازآزمایی استفاده کردند. بدین منظور آنها آزمون را در دو نوبت در فواصل زمانی به طور متوسط 21 روز اجرا نمودند. ضرایب اعتبار بازآزمایی مقیاسها، از 0/60 تا 0/90 در نوسان بود. کولوتلا و همکاران (2001) در مطالعه‌ای ضرایب بازآزمایی مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» را مورد بررسی قرار دادند در این مطالعه نمونه‌ای متشکل از 74 مرد و 20 زن شرکت داشتند که در حال تحمل صدمات روحی مربوط به جرم یا تصادف بودند. در این مطالعه که میانگین فاصله زمانی بازآزمایی در آن 21/3 ماه بود ضرایب همبستگی مقیاس‌های بالینی از 0/61 تا 0/73 در نوسان بود. ضرایب بازآزمایی مقیاس‌های سیاهه در مطالعه امیرو (2004) که بر روی نمونه‌ای متشکل از دانشجویان زن و مرد انجام شده است به این صورت بوده است که ضرایب اعتبار در زنان از 0/27 (مقیاس SI) تا 0/82 (مقیاس HY) و در مردان از 0/52 (مقیاس HS) تا 0/95 (مقیاس K) در نوسان بوده است. در پژوهش موتابی و شهرامی (1374) نیز ضرایب اعتبار بین 0/36 (مقیاس 5) تا 0/92 (مقیاس 8) در زنان و 0/57 (مقیاس F) تا 0/87 (مقیاس 9) در زنان متغیر بود که نشان دهنده اعتبار نسبتاً بالایی است.

™ سوال دوم پژوهش: آیا مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» از اعتبار رضایت بخشی برخوردار است؟

با توجه به دو ارزشی بودن طیف پاسخ در این سیاهه، از آماره کودریچاردسون 20 برای بررسی اعتبار خرده مقیاس‌های آن استفاده شد (ولز و همکاران، 2003). نتایج حاکی از آن بود که میزان اعتبار هر یک از خرده مقیاس‌های دروغ گویی، نابسامدی، دفاعی، خودبیمارانگاری، افسردگی، هیستری، سایکوپاتی، مردانگی-زنانگی، پارانویا، ضعف روانی، اسکیزوفرنیا، مانیک و درونگرایی اجتماعی به ترتیب 0/51، 0/86، 0/68، 0/59، 0/66، 0/74، 0/66، 0/43، 0/60، 0/88، 0/89، 0/63 و 0/73 به دست آمد.

دالستروم و همکاران (1975؛ به نقل از گراهام، 2000) یافته‌های مربوط به همسانی درونی «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» را در گروه‌های مختلفی مورد

مطالعه قرار داده‌اند. همسانی‌های درونی گزارش شده از 0/60 تا 0/90 تغییر می‌کند. مقیاس‌های 3، 5، 9 دارای کمترین همسانی بوده و مقیاس‌های 1، 7، 8 بیشترین همسانی را نشان داده‌اند.

فرا تحلیل انجام یافته توسط پارکر و همکاران (1988، به نقل از گراهام، 2000) نیز میانگین همسانی درونی را در گروه‌های مختلف، 0/87 گزارش نموده است. در گزارش بوچر و همکاران (1989) نیز همسانی درونی مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» از 0/33 (مقیاس Pa) تا 0/84 (مقیاس‌های Si و Pt) در مردان و از 0/36 (مقیاس MF) تا 0/86 (مقیاس Pt) در نوسان است. در مطالعه موتابی و شهرامی (1374) نیز این ضرایب از 0/56 در مقیاس L تا 0/91 در مقیاس‌های 7 و 8 متغیر گزارش شده است.

™ سوال سوم پژوهش: آیا مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» با آزمون‌های «فهرست تجدید نظر شده نشانگانی 90»، «پرسشنامه شخصیتی آیزنک» و «مقیاس افسردگی، اضطراب و تنیدگی» دارای روایی همگرا است؟

نتایج حاکی از آن است که بین زیر مقیاس‌های دروغ‌گویی و دفاعی با همه خرده مقیاس‌های افسردگی، اضطراب و تنیدگی همبستگی منفی معنی‌داری در هر دو گروه مردان و زنان وجود دارد ($p < 0.001$). از طرفی، به استثناء رابطه بین خرده مقیاس زنانگی-مردانگی با اضطراب در گروه زنان ($r = 0.056$, $p > 0.05$)، بین خرده مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» با خرده مقیاس‌های «مقیاس افسردگی، اضطراب و تنیدگی» در گروه زنان و مردان رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد ($p < 0.001$).

نتایج مربوط به بررسی روایی ملاکی همگرا با استفاده از ضریب همبستگی بین خرده مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» و «پرسشنامه شخصیتی آیزنک» نشان می‌دهد که بین خرده مقیاس پسیکوزگرای در برابر مهار تکانه با خرده مقیاس‌های دفاعی ($r = 0.46$, $p < 0.05$) و هیستری ($r = 0.46$, $p < 0.05$) و بین خرده مقیاس برون‌گرایی در برابر درون‌گرایی با خرده مقیاس‌های دفاعی ($r = -0.42$, $p < 0.05$)، افسردگی ($r = -0.49$, $p < 0.05$)، سایکوپاتی ($r = -0.42$, $p < 0.05$) و درون‌گرایی اجتماعی ($r = -0.47$, $p < 0.05$) و نوروزگرایی در برابر ثبات هیجانی با خرده مقیاس‌های

خودبیمارانگاری ($r=0.49, p<0.05$)، سایکوپاتی ($r=0.63, p<0.05$)، پارانوئیا ($r=0.74, p<0.05$)، ضعف روانی ($r=0.53, p<0.05$) و اسکیزوفرنیا ($r=0.60, p<0.05$) همبستگی معنی‌داری برقرار بود.

TM سوال چهارم پژوهش: رتبه درصدی متناسب با نمرات خام زنان و مردان در مقیاس‌های «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» چگونه است؟

در اکثر آزمون‌های روانی و تربیتی، توزیع نمره‌های مشاهده شده با انباشته شدن اکثر آزمودنی‌ها در اطراف میانگین و قرار گرفتن تعداد اندکی از آنها در نزدیک دو انتهای منحنی تقریباً طبیعی است. این توزیع تقریباً به توزیع بهنجارتر نزدیک می‌شود (هنسون، 2001): توزیع بهنجار یک توزیع نظری است. توزیع مشاهده شده به ندرت با توزیع مقادیر نظری مطابقت دارد؛ منحنی نظری بهنجار، کاملاً متقارن است؛ منحنی نظری بهنجار، یک منحنی مجانب است. بدان معنا که این منحنی به محور افقی نزدیک می‌شود ولی هرگز به آن نمی‌رسد و در فاصله دو نمره معیار همیشه نسبت ثابتی از توزیع کل قرار دارد.

؛ سوانسون و همکارانش (1998) در خصوص اندازه‌گیری متغیرهای بالینی در گروه بهنجار به این نتیجه رسیده‌اند که عده کمی از جمعیت عمومی بر چسب اختلال را دریافت می‌کنند و تقریباً اکثریت (90%) گرایش به سمت منفی توزیع و ایجاد یک توزیع با کجی مثبت را دارند که در نتیجه آن تشکیل یک منحنی ز شکل است که به شکل توزیع پواسون خیلی نزدیک می‌شود. در واقع نمره‌های افراد تعیین‌کننده شکل توزیع است (سوانسون و همکاران، 1998). در اینجا تابع مونوتون نقص می‌شود این تابع می‌گوید ما روی پیوستار یک افزایش و کاهش منظم و پیوسته داریم، در بسیاری از مسائل علمی، اندازه‌گیری متغیرها با مقیاس فاصله‌ای نه تنها ضرورت ندارد، بلکه عملاً روش نامطلوبی است. در این گونه موارد ما نیازی به تفکیک افراد در سایر نقاط توزیع نداریم. بلکه مثلاً می‌خواهیم توزیع کل نمره‌ها را طوری بر دو بخش تقسیم کنیم که بخش اول شامل 84% و بخش دوم شامل 16% افراد باشد (کراکر و آلجینا، 1986). در شرایطی که به جای توزیع طبیعی، مقیاس اندازه‌گیری دارای توزیع پواسون باشد، بهتر است در مقایسه گروه‌ها و آزمودنی‌ها به جای نمره‌های خام از رتبه‌های درصدی استفاده کرد. الگوی پواسون برای نمره‌های آزمونی که از تعداد زیادی سوال تشکیل

شده است، مناسبند. این الگو را می‌توان برای تعداد پاسخ‌های درست و غلط به کار برد. توزیع پواسون، توزیع محدودی برای توزیع دو جمله‌ای است. هر چه تعداد سوالات زیادتر شود و احتمال پاسخ درست کم گردد، روش‌های توزیع پواسون و دو جمله‌ای به یکدیگر نزدیک می‌شود (آلن وین، 1374).

در مجموع می‌توان شیوه‌های ارزیابی روانشناختی را به سه فرایند تقسیم کرد: «مصاحبه»، «آزمون» و «مشاهده». ابزارهای سنجش باید معتبر و روا باشند. اعتبار به ثبات یک مقیاس اشاره دارد، اینکه آیا این مقیاس یافته‌های یکسانی را در اثر استفاده مکرر به بار می‌آورد. منظور از روایی این است که یک ابزار چقدر مفید است، یعنی اینکه آیا می‌تواند برای اهدافی که در نظر گرفته شده است مفید باشد. هیچ روشی به تنهایی شناخت کامل آسیب‌شناسی روانی را تأمین نمی‌کند. اما هر روشی می‌تواند به شناخت جنبه‌های گوناگون ناهنجاری بینجامد. زمانی که تمام این روش‌ها در جهت تأیید یک نظریه با هم ترکیب شوند، می‌توانیم بگوییم، پیشرفت علمی حاصل شده است. در پژوهش حاضر بررسی‌های انجام شده در زمینه روایی و اعتبار مقیاس «سیاهه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا-2» مطلوب بوده و حاکی از آن است که این مقیاس برای استفاده در جامعه بزرگسالان ایرانی دارای اعتبار و روایی رضایت بخشی می‌باشد و می‌تواند به منزله ابزاری برای ارزیابی و انتخاب سریع افراد دارای اختلالات روانی مورد استفاده پژوهشگران، روان‌شناسان، متخصصان روانشناسی، روانپزشکی و مراکز مشاوره قرار گیرد. علیرغم نقاط قوت پژوهش حاضر می‌توان محدودیتهایی را هم برای آن ذکر کرد که پژوهشگران با آن روبرو بوده‌اند. عدم تساوی تعداد زنان و مردان در نمونه پایانی که مورد تحلیل قرار گرفت یکی از محدودیتهایی است که برای این پژوهش به حساب می‌آیند. بالا بودن حجم سوالات و امکان خسته شدن آزمودنی در پاسخگویی به سوالات و عدم همکاری بعضی از آزمودنی‌ها از اواسط اجرای آزمون و افت نمونه‌گیری از محدودیت‌های دیگر این پژوهش هستند.

i i i

یادداشت‌ها

- 1- Minnesota Multiphase Personality Inventory (MMPI-2)
2 - psychiatric settings 3- medical settings

- 4- correctional settings
- 5- Eysenck Personality Questionnaire Revised Short Scale (EPQ-RS)
- 6- Symptom Checklist-90-Revised (SCL-90)
- 7- Depression Anxiety Stress Scale (DASS)

منابع

- اخوت، ولی اله؛ دانشمند، لقمان (1357). ارزشیابی شخصیت. انتشارات دانشگاه تهران.
- آلن، مری جی؛ ین، وندی ام. (1374). مقدمه‌ای بر نظریه‌های اندازه‌گیری، ترجمه علی دلاور. تهران: سمت.
- بخشی پور، عباس؛ باقریان خسرو شاهی، صنم (1385). ویژگی‌های روانسنجی پرسشنامه تجدید نظر شده شخصیت آیزنگ - فرم کوتاه (EPQ-RS). فصلنامه روانشناسی معاصر، دوره اول، شماره 2.
- توکلی مقدم، شفیقه (1359). میزان کردن فرم کوتاه ام.ام.پی.ای (مینی مالت) برای گروه سنی 16 تا 20 ساله ایرانی. پایان نامه کارشناسی ارشد، مدرسه عالی پارس تهران.
- حبیبی، مجتبی؛ بشارت، محمد علی؛ و فدایی، زهرا. (1386). هنجاریابی مجدد مقیاس میزان، منابع و علائم استرس معلمان کایریاکو و ساتکلیف (TSS). مجله روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه تبریز، سال دوم شماره 6، 1-32.
- دژکام، محمود؛ بخشی پور رودسری، عباس (1373) هنجاریابی مقیاس اسکیزوفرنی پرسشنامه شخصیتی چندوجهی مینه سوتا (در مردان). پژوهش‌های روان‌شناختی، دوره 2، شماره 3 و 4
- دهقانی، محسن؛ حبیبی، مجتبی؛ عاشوری، احمد (1388). هنجاریابی و بررسی ساختار عاملی پرسشنامه MMPI-2 در ایران، طرح پژوهشی منتشر نشده، پژوهشکده خانواده دانشگاه شهید بهشتی.
- کرلینجر، فردان. (1376). مبانی پژوهش در علوم رفتاری (جلد دوم)، ترجمه حسن پاشا شریفی و جعفر نجفی زند. تهران: انتشارات آوای نور.
- لایقی، هوشمند؛ بیرشک، بهروز و ابراهیمی دریانی، ناصر (1378). بررسی عوامل روانی- اجتماعی در بیماران مبتلا به زخم اثنی عشر. فصلنامه اندیشه و رفتار، سال پنجم، شماره 1 و 2، 66-78.
- مارنات، گری-گراث (1384). راهنمای سنجش روانی برای روانشناسان بالینی، مشاوران و روان‌پزشکان. ترجمه حسن پاشا شریفی و محمد رضا نیکخو تهران: انتشارات رشد.
- موتابی، فرشته، شهرامی، علی (1374). آماده سازی و هنجاریابی پرسشنامه MMPI-2 در شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد. انستیتو روانپزشکی تهران.
- میرزمانی، سید محمود؛ بشارت، محمد علی (1380). بررسی مقیاس‌های اعتباری فرم کوتاه پرسشنامه MMPI به زبان فارسی. مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی، سال سی و یکم شماره 2 ص 79-97.
- نوربالا، احمد علی و فخرایی، سید علی (1380). بررسی فروانی نشانه‌های روان پزشکی در دانشجویان سال آخر پزشکی و غیر پزشکی دانشگاه تهران. فصلنامه اندیشه و رفتار، سال هفتم، شماره 7، 30-37.
- Alexopoulos, D.S. & Kalaitzidis, I. (2004). Psychometric properties of Eysenck Personality Questionnaire Revised (EPQ-R) short scale in Greece. *Personality and Individual Differences*, 37, 1205-1220.

- Aluja, A., Garcia, O., & Garcia L.F. (2003). A psychometric analysis of the revised Eysenck Personality Questionnaire short scale. *Personality and Individual Differences*, 35, 449-460.
- American Psychological Association (1974). *Standards for educational and psychological tests*. Washington, D.C:
- Archer, R. P. (1992). Review of the Minnesota Multiphasic Personality Inventory-2 (MMPI-2). In *The Eleventh Mental Measurements Yearbook* (pp. 558-562). Lincoln: University of Nebraska, Buros Institute of Mental Measurements.
- Archer, R.P., Gordon, R.A., Giannetti, R.A., & Singles, J.M. (1988). MMPI scale clinical correlates for adolescent inpatients. *Journal of Personality Assessment*, 52, 707-721.
- Butcher, J. N. (1985). Perspectives on International MMPI use. In J. N. Butcher, & C. D. Spielberger (Eds.), *Advances in personality assessment*, Vol. 4. New Jersey: Lawrence Erlbaum Publishing.
- Butcher, J.N. (1996). *International Adaptations of the MMPI-2: Research and Clinical Applications*. University of Minnesota Press, Minneapolis, US
- Butcher, J. N., & Rouse, S. (1996). Clinical personality assessment. *Annual Review of Psychology*, 47, 87-111.
- Butcher, J. N., Cheung, F. M., & Lim, J. (2003). Use of the MMPI-2 with Asian Populations. *Psychological Assessment*, 15, 248-256.
- Butcher, J. N., Dahlstrom, W. G., Graham, J. R., Tellegen, A., & Kaemmer, B. (1989). *MMPI-2 Minnesota Multiphasic Personality Inventory-2. Manual for administration and scoring*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- Clark, L. A. (1985). A consolidated version of the MMPI in Japan. In J. N. Butcher & C. D. Spielberger (Eds.), *Advances in personality assessment* (Vol. 4, pp. 95-130). Hillsdale New Jersey: Lawrence Erlbaum Press.
- Colligan, R., & Osborne, D. (1977). MMPI profiles of adolescent medical patients. *Journal of Clinical Psychology*, 33, 186-189.
- Colotla, V. A., Bowman, M. L., & Shercliffe, R. J. (2001). Test-retest stability of injured workers' MMPI-2 profiles. *Psychological Assessment*, 13(4), 572-576.
- Crocker, L. & Algina, J. (1986). *Introduction to classical and modern test theory*. New York: Holt, Rinehart and Winston, INC.
- Dudley, H.K., Mason, M., & Hughes, R. (1972). The MMPI and adolescent patients in a state hospital. *Journal of Youth and Adolescence*, 1, 165-178.
- Emiru, T. (2004). *The Amharic translation of MMPI-2: Inventory adaptation and equivalence evaluation*. Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering, 64, 5213. US: Univ Microfilms International.
- Gold, M., & Petronis, R.J. (1980). Delinquent behavior in adolescents. In J. Adelson (Ed.), *Handbook of adolescent psychology* (pp. 495-535). New York: John Wiley & Sons.

- Graham, J. R. (2000). *MMPI-2: Assessing personality and psychopathology* (3rd ed.). New York: Oxford University Press.
- Hathaway, S.R., & Monachesi, E.D. (1963). *Adolescent personality and behavior: MMPI patterns*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Henson, R.K. (2001). Understanding internal consistency reliability estimates: A conceptual primer on coefficient alpha. *Meas. Eval. Couns. Dev.* 34, 177–189.
- Lovibond, S. H., & Lovibond, P. F. (1995). *Manual for the Depression Anxiety Stress Scales*. Sydney: Psychology Foundation.
- Lubin, B., Larsen, R. M., Matarazzo, J. D., & Seever, M. (1985). Psychological test usage. Patterns in five professional settings. *American Psychologist*, 40, 857–861.
- Manos, N. (1981). Translation and adaptation of the MMPI in Greece. *Paper presented at the International Conference on Personality Assessment, Honolulu*.
- Manos, N. (1985). Adaptation of the MMPI in Greece: Translation, standardization, and cross-cultural comparisons. In J. N. Butcher, & C. D. Spielberger (Eds.), *Advances in personality assessment*, Vol. 4. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Press.
- Matz, P.A., Altepeter, T. S., & Perlman, B. (1992). MMPI-2: Reliability with college students. *Journal of Clinical Psychology*, 48, 330-334.
- Nunnally, J.C., & Bernstein, I.H. (1994). *Psychometric theory*. McGraw-Hill, New York.
- Piotrowski, C., & Keller, J.W. (1989). Psychological testing in outpatient mental health facilities: A national study. *professional psychology. Research and Practice*, 20, 423-425.
- Piotrowski, C., & Zalewski, C. (1993). Training in psychodiagnostic testing in APA-approved PsyD and PhD clinical training programs. *Journal of Personality Assessment*, 61, 394-405.
- Putnam, S.H., Kurtz, J.E., & Houts, D.C. (1996). Four-month test-retest reliability of the MMPI-2 with normal male clergy. *Journal of Personality Assessment*, 67, 341-353.
- Swanson, S. Mann, Carlson, H. S. J. Clevenger, Wasdell, & McCleary, (1998). *Categorical and Dimensional Definitions and Evaluations of Symptoms of ADHD: SNAP and Swan Rating Scales*
- Watkins, C.E., Campbell, V.I., Nieberding, R., & Hallmark, R. (1995). Contemporary practice by clinical psychologists. *Professional Psychology; Research and Practice*, 26, 54-60.
- Wells, C. S. & Wollack, A. (2003). *An Instructor's guide to understanding test reliability*. Testing & Evaluation Services, University of Wisconsin.
- Wisniewski, N. M., Glenwick, D. S., & Graham, J. R. (1985). McAndrew Scale and sociodemographic correlates of alcohol and drug use. *Addictive Behaviors*, 10, 55-67.
- Wolfson, K.P., & Erbaugh, S.E. (1984). Adolescent responses to the McAndrew Alcoholism Scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 2, 625-630.